

Latin-Amerika kutatók Szegeden

A Szocialista Országok Tudományos Akadémiái Fejlődő Országok Gazdasága és Társadalmi Problémabizottságának megbízásából a József Attila Tudományegyetem latin-amerikai Történeti Kutatócsoportjának szervezésében tudományos konferenciára került sor szeptember 9-10-én „A fegyveres erők szerepe a fejlődő országok politikai életében: múlt és jelen” címmel. A konferenciát Anderle Ádám, a Középkori Egyetemes Történelmi és Latin-Amerika Története Tanszék vezetője nyitotta meg, majd Leindler László, a JATE rektorhelyettese köszöntötte a szovjet, NDK-beli, bolgár, kubai, csehszlovák és magyar kutatókat. Részt vett a konferencián Marcello Carmagnani professzor, az Európai Latin-Amerikanista Történeti Társaságának (AHILA) elnöke is. (Az AHILA évente tart konferenciát, a tervek szerint a jövő éviét Szegeden fogják megrendezni). A megnyitót követően a kutatók két szekcióban, a Latin-Amerika szekcióban és az Általános és Ázsia-Afrika szekcióban folytatták munkájukat. A szegedi kutatók közül Fischer Ferenc tudományos munkatárs, Kukovecz György tudományos munkatárs, a JATE Latin-Amerika Történeti Kutatócsoport tagjai, Nagy László, a JATE Tudományos Szocializmus Tanszékének docense, és Vastag Pál, a JATE AJTK adjunktusa tartottak előadást.

A konferencia szünetében két résztvevőt kértünk meg rövid beszélgetésre, mindketten a tudományág nemzetközi hírének tekintélyei. **Georgij Iljics Mirskij** professzor, a moszkvai Világ-gazdasági Kutatóintézet főmunkatársa kanyargós utat tett meg, míg a történettudományok doktorává avatták. Mint elmondotta, a háború alatt — tizenöt évesen — teherautósofőrként, majd lakatosként dolgozott, tanulmányait ezalatt esti iskolán végezte. Később, felsőfokú tanulmányainak befejezése után került a Világ-gazdasági Kutatóintézetbe, ahol közel harminc esztendeje dolgozik. Számos könyve jelent meg a fejlődő országokkal kapcsolatban, fő kutatási témái: a harmadik világ államai közti konfliktusok politikai és szociálpszichológiai előzményei; a szocialista orientációjú országok problémái; tradíció és modernizáció a fejlődő országokban; az iszlám szerepe a harmadik világban; az irak-iráni háború. A legnagyobb érdeklődéssel a Közel-Kelet országainak történetét kutatja.

tottam el. Ez nem csupán a külföldi utazások és a szakirodalom tanulmányozása szempontjából előnyös, hanem azért is, mert ezeknek a népeknek a szépirodalmi alkotásait is eredetiben tudom olvasni. A nyelvek és a nyelv tudományának szeretetét mindkét gyermekem örökölte; lányom a Taganka színház művésznője, fiam pedig a strukturális lingvisztika szakot végezte el.

— Szívesen jön Magyarországra?

— Igen, hiszen sok magyar professzorral kiváló a kapcsolatom, ezen kívül nagyon szeretem Budapest történelmi levegőjét, s a magyar nép dinamizmusát, életrevalóságát. Szerintem a magyarok senkire sem hasonlítanak, én például arcukarakterük, külsejük alapján bármelyik európai országban felismerem őket.

Manfred Kossok professzor az NDK-ból érkezett, a lipcei egyetemen az Általános Történelmi Tanszék vezetője, a Német Tudományos Akadémia tagja. Mint elmondotta, nem csupán történelmet, hanem filozófiát és irodalmat is tanult, főként a lipcei egyetemen. Latin-Amerika speciális képzésen a kolni egyetemen vett részt, ahol a kiemelkedő tekintélyű tudós, **Konetzke** professzor tanítványa volt. Kossok professzor munkásságában jelentős szerepe van a forradalomelmélet témakörében végzett kutatásainak.

— Professzor úr, milyen a kapcsolata a magyar kollégákkal?

— Nagyon intenzív a kapcsolatunk mind az MTA Történettudományi Intézetével, mind pedig a szegedi egyetem Latin-Amerika Tanszékével, melynek vezetőjével, **Anderle Ádám**mal nem csupán tudományos, hanem személyes, baráti kontaktusban is vagyok. A jelenlegi konferencián fontos kérdésekről hangzanak előadások: Latin-Amerika hádtörténete ugyanis nagyon aktuális téma. Jövő évben újfent konferenciára kerül sor Szegeden, lehetőség szerint ezen is részt szeretnék venni.

— Ön tagja az AHILA Végrehajtó Bizottságának. Miben jelölné meg e társaság legfontosabb feladatát, jelentőségét?

— Az AHILA által rendezett konferenciák a különböző társadalmi berendezkedésű országok tudósai, kutatói lehelőséget kapnak egymás nézeteinek, kutatási eredményeinek megismerésére, megvitatására. Az AHILA önálló újsággal is rendelkezik, amely a konferenciák közötti időszakokban informálja a professzorokat a legújabb eredményekről. A különböző nemzetekhez tartozó történészek együttműködését nagyon fontos dolognak tartom, hiszen ez a nemzetek közötti együttműködést is nagymértékben erősíti.

S. I.

A 75 esztendő professzor köszöntése

Hetvenötödik születésnapja alkalmából bensőséges ünnepségen köszöntötték **Mérei Gyula** professzor július 18-án, a József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán. Az ünnepségen részt vettek az intézmény állami és pártvezetői, a neves történész egykori tanítványai, pályatársai és tisztelői.

Az ünnepeket életútját, tudományos pályafutását az egykori tanítvány, **Serfőző Lajos** tanszékvezető egyetemi tanár méltatta, majd az egyetemi tanács nevében **Csakány Béla** rektor mondott köszöntőt.

Mérei Gyula harmincöt esztendővel ezelőtt került az Új- és Legújabbkori Magyar Történelmi Tanszékre. Egy évre rá szerezte meg a kandidátusi fokozatot, a történettudományok doktora 1967-ben lett. Szegedre kerülésének évétől látta el a tanszékvezető feladatait és dékánként is szolgált az egyetemen. Kifüggő évek között szerepel a Munka Erdemrend arany fokozata is. Számos könyv és tanulmány született tollából, a XIX-XX. század gazdasági és társadalomtörténetét, a dualizmus korát sorolhatjuk fő témái közé. Bekapcsolódott a tizkötetes Magyarorszag története szerkesztésébe is, melybe gazdaságtörténeli fejezeteket írt.

ünneplésnek, hiszen a köszöntők saját munkáikat nyújtják át a nagytekinthető tanárnak és kollégáinak.

A tizenegy tanulmány szeles témakört fog át. Két dolgozat egyetemes történelmi tárgyú, a többi a magyar történelem egyes kérdéseivel foglalkozik. A gazdag válogatást — utolsó helyett — **Mérei Gyula** műveinek bibliográfiája zárja.

A kronológiai sorrendet követő szerkesztési elv szerinti első írás, **Varga János** dolgozata a XIX. századi katonatörténeti fejedelmek megváltoztatására tett polgári reformkísérlet tárgyalja, az 1948. III. törvénycikkkel életre hívott választmány működését tanulmányozza.

Andrássy Gyula, az Osztály-Magyar Monarchia külügyminisztere keleti politikáját elemzi **Diószegi István**. Az 1870-es évek elején kifejtett tevékenységére koncentrált, arra az időszakra, amikor kialakultak a később tradícióvá váló és egy egész korszakot meghatározó, Kelet-ellenes külpolitika gyökerei.

Hegy Ádám az 1880-ban létrejött Magyarországi Általános Munkáspárt megalakulásának körülményeit vizsgálja, külön kiemelve annak korszakos jelentőségét a magyar munkásmozgalom történetében.

Vörös Károly a XIX. századvégi magyar társadalom jellemző csoportját, a polgári középréteget kíséri meghatározni a korabeli statisztikai adatok és az újabb kutatási eredmények felhasználásával.

Gaal Endre „hazai” témát dolgoz fel. A szegedi nyomdai munkások mozgalmának 1890-1934 közötti fontosabb állomásait tárgyalja politikai-történelmi szempontból.

A Dél-Alföldhöz kapcsolódó **Szabó Ferenc** írása is. Az 1920-as években **Békes, Csongrád és Csanád** megyéjében megjelent periodikák számbavételével elemzi a korabeli hírlapkiadást és -fogyasztást tájékozódunk.

Az osztrák munkások 1934-es felkeléséről ír **Soós Katalin**, különös figyelemmel ebben **Wallisch Kálmán**, a Schutzbund vezetőjének szerepére.

A Sajtó Enikő a Kállay-kormánykormány a délszláv konszolidáció érdekében tett lépéseit ismerteti, **Somlyai Magda** pedig már háború utáni témával foglalkozik, az elsőként felszabadított megyék közigazgatási specifikumait vizsgálja.

Szocialista történetünk a kötet több szerzőjének kutatási területe. **Szabó Bálint** egy készülő nagyobb értekezéséből közöl itt részletet, amelyben az MDP 1948. és 1951. évi kongresszusi dokumentumain keresztül jellemzi a párt politikáját, **Belényi Gyula** egy ma is élő problémára, a lakáshelyzet 1948-56. közötti alakulását tárgyalja, **Orbán Sándor** a mezőgazdasági szocialista átszervezése foglalkoztatja.

A könyv két utolsó tanulmánya az egyetemes történelembe enged bepillantást. **J. Nagy László** a tunéziai francia protektorátus létrejöttének okait fejtegeti, **Anderle Ádám** dolgozata a latin-amerikai kollektív indentifikációt fejlődését követi az országok függetlenítésétől napjainkig.

BENCSEK MÁRTA

Mérei professzort (a kép jobb oldalán, mellette Csakány Béla, a JATE rektora) köszönti Serfőző Lajos egyetemi tanár, egykori tanítvány (Schmidt Andrea felvétele)

(Folytatás az 1. oldalról.) cél kitűzését javasolta: a tömegszervezeté válast. Bár a konferencia végül az utóbbi évek oktatási intézményében a minisztériumi javaslat az oktatói követelményrendszer, valamint a létszám és a bér-gazdálkodás korszerűsítéséről. Önnel mi a véleménye a vitára bocsátott anyagról?

— Jelenleg is létezik igényes, bevált, az új oktatási törvénnyel jól összeférő, országos egyetemi oktatási követelményrendszer, amelyet 1974-ben **Leindler** professzor vezetésével dolgoztak ki. A most kibocsátott, és azóta már vissza is vont új követelményrendszer-tervezet kevésbé életszagú, egyes elemei túlzók és nem összhangoltak. Teljes mértékben megértett oktatónk megbántottságát, akik úgy érezték, hogy egy „superman” kvalitásait kéri számon rajtuk, hogy aztán a könyvnyelvi találatokat el lehessen távolítani, az ő illetményükből oldva meg a visszaradók bérfejlesztését. Az egyetemi tanács júniusi ülésén a követelményrendszer-tervezet átdolgozásra és további vitára javasolta, a bér-gazdálkodási koncepciót pedig visszautasította.

7. — E kérdés kapcsán adódik a gondolat az egyetemi önállóságról, illetve minisztériumi döntések, utasítások összefüggéséről. Mennyire lehet önálló ma egyetemünk állami vezetése?

— Minden lehetséges módon törekszünk az egyetem nagyobb önállóságára. Az új oktatási törvény a jelenleginél sokkal önállóbb egyetemet irányoz elő, de sok régi beidegzés, sok ellentétes érdek szövevényén kell átjutnunk, amíg ez valósággá válik.

8. — Az országos és a tárca jelenlegi gazdasági helyzete fokozottan kényszeríti az oktatási intézményeket termelő, pénzhez való tevékenység végzésére. (A legutóbbi Művelődési Közlönyben például éppen a közép- és felsőfokú iskolák szövetkezetéről és az iskolai szövetkezeti csoportokról olvasható ról.) Rektor elvtárs milyen mértékben vállalhatja magára az egyetem a pénzügyi terhet, másképpen, a tudományegyetem mit tehet és mit tesz ennek érdekében?

— Az utóbbi években egyetemünk teljes költségvetésében 10-15%-ot tett ki a saját egységeink által hozott pénz aránya. Ezt a pénzügyi terhet, szakmailag is értékelendő, a társadalom számára hasznos munkával kerestük meg: résztvettünk a számítástechnikai kultúra elterjesztésében, segítettük a gyógyszeripart, részt vállaltunk az ország ásványi kincseinek kutatásában stb.

Ugy gondolom, az ilyen tevékenység — az ún. KK-munka — megítélésében két véletlen álláspont lehetséges. Vannak, akik üdvözlőnek tartják, és ha szavakban, nem is, tetteikben ennek rendelik alá az egyetemi munka más elemeit. Mások szerint nem etikus, ha a tudományt művelő tanár aprópénzre váltja képességeit. Szerintem a KK-munka jelenlegi mértékét még növelhetnénk nélkül, hogy az oktatás és az alaputatás ügyét kár érné. Emellett keressünk kell az egyén, az intézmény és az ország számára egyformán előnyös új formákat.

9. — 1984-ben Önt, a JATE párttitkáráként arról kérdeztem, milyennek látja a mai fiatalok világvélelét, s hogyan alakul az az egyetemi évek során. Ma arról kérdezem — szoros kapcsolatban az előbbivel —, milyen tényezőkkel hozható összefüggésbe Ön szerint, a KISZ néhány éve tartó válsága; az egyetemi ifjúsági szervezettek igen alacsony szervezeti foka.

— 1957-ben részt vettem a KISZ első országos konferenciáján, ahol elhangzott egy olyan javaslat, hogy a KISZ-t tegyék az összes magyar fiatal szervezetévé. A konferencián részt vett **Kádár János** is, aki szerényebb

zél kitűzését javasolta: a tömegszervezeté válast. Bár a konferencia végül az utóbbi évek oktatási intézményében a minisztériumi javaslat az oktatói követelményrendszer, valamint a létszám és a bér-gazdálkodás korszerűsítéséről. Önnel mi a véleménye a vitára bocsátott anyagról?

— Jelenleg is létezik igényes, bevált, az új oktatási törvénnyel jól összeférő, országos egyetemi oktatási követelményrendszer, amelyet 1974-ben **Leindler** professzor vezetésével dolgoztak ki. A most kibocsátott, és azóta már vissza is vont új követelményrendszer-tervezet kevésbé életszagú, egyes elemei túlzók és nem összhangoltak. Teljes mértékben megértett oktatónk megbántottságát, akik úgy érezték, hogy egy „superman” kvalitásait kéri számon rajtuk, hogy aztán a könyvnyelvi találatokat el lehessen távolítani, az ő illetményükből oldva meg a visszaradók bérfejlesztését. Az egyetemi tanács júniusi ülésén a követelményrendszer-tervezet átdolgozásra és további vitára javasolta, a bér-gazdálkodási koncepciót pedig visszautasította.

10. Az 1985/86-os tanév ifjúsági mozgalma a KISZ XI. kongresszusára való felkészülés határozza meg. Érdemeltne a rektor, a korábbi párttitkári véleménye a kari határozatokról (különös tekintettel a TTK-s határozatokra) és az egyetemi küldöttgyűlés határozatairól, kiemelten a képzés korszerűsítéséről és a képviseleti tevékenységről.

— Ugy érzem, a kérdés magja az, hogy mi a véleményem a TTK küldöttgyűlésének a határozatáról, amely a Szegedi Egyetemen is megjelent. Bevallom, irigyletem a határozat megfogalmazóinak fiatalos, naiv optimizmusát, amellyel párra vetették az esszé, a kérvény és a kiáltvány eszajátos keverékét. Egyébként a határozatban levő követelésekkel egyetérték, a javaslatok és kérések közül azonban nem mindegyikkel.

11. — Például melyikkel nem?

— Talán meglepő, de nem tartanám helyesnek, ha az egyetemi tanács mondaná ki a végső szót a tanszékvezetői megbízások ügyében. Nem azért mondom ezt, mintha a mi tanácsunk valamelyik állásfoglalását hibásnak tartanám: az utóbbi években tanszékvezetői megbízásokra vonatkozóan született helyi döntéseket helyeseltem és helyeslem. Csak éppen eszembe jutott, hogy **Németh László**lól hogyan nem lett debreceni professzor. Van egy olyan legenda is — talán egyetemen történetének tudós kutatója, **Devich Andor** meg tudná mondani, igaz-e hogy **Neumann János**t az akkori itteni tanács nem fogadta el szegedi professzornak.

12. — Ugy tudom, Rektor elvtárs rendszeres olvasója a Szegedi Egyetem-nek. Mit kap és mit vár lapunktól?

— Magától értetődik, hogy mindig végigolvasom a Szegedi Egyetemet. Ugy érzem, érdekes, színvonalas újságunk van. Egy egyetemi újságtól elvárható, hogy ne csak az egyetemi híreket adja közre, hanem irodalmi, kritikai lapként is szolgáljon. Ezt a hivatását a Szegedi Egyetem meg is tölti. Igaz, azon az áron, hogy — érzésem szerint — a kelletnél kevesebbet foglalkozik a helyi és országos oktatáspolitikai vitákkal. Emellett több információt is adhatna az egyetemi életéről, beleértve a SZOTE és a többi felsőoktatási intézmények életét is.

Értékelem a Szegedi Egyetem bátor, állóvíz-mozgató hangvételét: véleményem szerint sem lehet a „mit szólnak majd hozzá” egy újság vezérmotívuma. Azt várom az újságtól, felelősséggel segítse azt a törekvésemet — nagyon sokunk törekvése — hogy az egyetemi ifjúság az itt töltött évek alatt értelmiségigé is váljon. Változatlanul úgy gondolom, az ország azt várja tőlünk, hogy olyan szakembereket adjunk a jövő évtizedeknek, akik készek szolgálni, mernek bírálni, és azt is el tudják dönteni, mikor melyikre van szükségük.

A kérdéseket feltette: **GRÖF ROZA**